

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Elnöki tájékoztató az Erdélyi Múzeum-Egyesület 2023. évi tevékenységéről¹

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) saját kutatóintézettel, szolgáltató jellegű tudományos könyvtárral rendelkezik, digitális adattárat, tudományos szakosztályokat, fiókegyesületeket, ifjúsági szakcsoportokat, illetve könyvkiadót működtet.

Kiemelt figyelmet fordít a gyűjteményeiben lévő kulturális örökség megőrzésére, gyarapítására, korszerű kezelésére, tudományos feldolgozására és publikálására. Rendezvényei keretében ismerteti a nemzetközi és a helyi tudományos eredményeket, és ezáltal teljesíti a romániai magyarság művelődésében vállalt feladatát.

Az EME alapvető értékei a függetlenség, a magas szintű szakmaiság, az elégedett munkatársak és az elkötelezett tagság, a szakmai együttműködés és a közösség tisztelete. Folyamatosan törekszik előmozdítani a szaktudás, a tudományos élet színvonalának állandó emelését, az alkotómunka társadalmi értékelését, fokozottabb megbecsülését.

Az elmúlt évben az EME-nek, a sajátos struktúráját megtartva, sikerült megvalósítania a tervezett sokrétű programját. Ehhez nagymértékben hozzájárultak a normatív támogatások, illetve a sikeres célpályázatok.

Az EME 2023. éve számokban

Az EME 2023-ban 85 rendezvénynek (melyből 8 könyvbemutató, 10 konferencia és egyéb rendezvények) volt a házigazdája. A *Kolozsvári Magyar Napok* (KMN) keretében 8, a *Magyar Tudomány Napja Erdélyben* (MTNE) égisze alatt 23 rendezvény zajlott. Az EME 2023-ban 45 kutatási programot működtetett 12 főállású és 88 külső munkatárs révén. Kiadványaink mérlege 34 kötet: 26 könyv, valamint 8 folyóirat. Négy kreditpontos szakmai képzést (az Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztály által) és egy szakmai tábort (a Technikatörténeti Alkotótábort, Műszaki Tudományok Szakosztálya révén) szervezett.

1 | A gr. Mikó Imre Alapítvány kuratóriumi ülésén 2024. január 19-én elhangzott elnöki beszámoló rövidített változata. A teljes szöveg mellékletekkel együtt elérhető az Erdélyi digitális adattárban (EDA): <https://eda.eme.ro/handle/10598/33890>. A hozzá tartozó fényképes bemutató uo. tekinthető meg: <https://eda.eme.ro/handle/10598/33891>.

Tisztelet elődeink előtt

Az EME 2023-ban is számos tagját veszítette el, köztük kiváló személyiségeitől kellett búcsúznia: januárban Kozma Dezső irodalomtörténész², áprilisban Boldizsár Zeyk Imre pedagógustól, helytörténész³, októberben dr. Jakab Sámuel geológustól, az EME tiszteleti tagjától, az Agrártudományi Szakosztály alapítójától,⁴ decemberben dr. Somai József közgazdásztól, az EME tiszteleti tagjától, egykori cenzor elnöktől,⁵ illetve dr. Balla Árpád gyermekgyógyász főorvostól, aki az EME tiszteleti tagja volt.⁶

Rend, rendszer és stratégia 2023-ban is

Mint ismeretes, 2022-ben az évet a rend, rendszer és stratégia jegyében indítottuk el,⁷ ami egy nagyon szükségszerű és hatékony feladatnak(tervnek) bizonyult, s azóta azzal a ténnyel is szembesültünk, hogy ez egy több évre kiterjedő folyamat, amelyet értelemszerűen 2023-ban is folytattunk. Tehát épületeinkben,

- 2 | Elhunyt Kozma Dezső irodalomtörténész, az EME Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztályának tagja. Életének 88. évében hunyt el Kolozsváron Kozma Dezső irodalomtörténész, egyetemi professzor, az EME Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztályának tagja. Kozma Dezső szerteágazó kutatói, oktatói és tankönyvírói tevékenységet folytatott. A Babeş-Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán a Magyar Irodalomtudományi Tanszéken és a Hungarológiai Doktoriskola professzora, majd a Partiumi Keresztény Egyetem Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Tanszékének professzora volt. 2007. március 24-én az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kozma Dezsőnek Gr. Mikó Imre emléklapot adományozott az EME újjászervezésében és folyamatos működtetésében kifejtett kiemelkedő munkássága elismerésül.
- 3 | Elhunyt Boldizsár Zeyk Imre, az EME Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztályának tagja. Életének 93. évében 2023. április 9-én hunyt el Boldizsár Zeyk Imre pedagógus, helytörténész, művelődés-szervező tagtársunk, a Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály tagja. 1930-ban született Tordaszentlászlón, ahol igazi közösség-szervezőként tevékenykedett, tájmúzeumot, képzőművészeti galériát és dalkört hozott létre, és ezzel a magyarságtudat fenntartását is szolgálta. Figyelme szülőfaluja és a kalotaszegi tájegység felé fordult, ezek történetét, hagyományait kutatta, tárgyi emlékeit gyűjtötte, tanárként és iskolaigazgatóként ezt a tudást adta tovább.
- 4 | Elhunyt Jakab Sámuel, az EME tiszteleti tagja. 2023. október 31-én hunyt el dr. Jakab Sámuel geológus, talajkutató, az EME tiszteleti tagja, aki az 1989-es rendszerváltás után meghatározó szerepet játszott az erdélyi magyar nyelvű felsőfokú agrárszakoktatás és az EME keretében az Agrártudományi Szakosztály alapításában.
- 5 | Elhunyt Somai József, az Erdélyi Múzeum-Egyesület tiszteleti tagja. Dr. Somai József közgazdász, gazdaságtörténész, az Erdélyi Múzeum-Egyesület tiszteleti tagja, a Romániai Magyar Közgazdász Társaság tiszteletbeli elnöke, a Magyar Tudományos Akadémia külső köztestületi tagja életének 93. évében, december 11-én hunyt el.
- 6 | Elhunyt dr. Balla Árpád főorvos, az EME tiszteleti tagja. 2023. decemberben életének 92. évében hunyt el dr. Balla Árpád gyermekgyógyász főorvos, az EME tiszteleti tagja, a székelyudvarhelyi kórház, a térség közegészségügyének meghatározó alakja, az egészségügyi intézmény egykori igazgatója, az EME Orvos- és Gyógyyszerésztudományi Szakosztály meghatározó egyénisége volt. Ő hozta létre a Pápai Páriz Ferenc Alapítványt, amely nagy szerepet játszik a hazai magyar nyelvű orvos-továbbképzésben az évente megrendezett családorvosi konferenciák által. <https://magyarfeny.ro/nepszeru/elhunyt-dr-balla-arpad>
- 7 | Lásd: *Interjú Bitay Enikővel, az EME elnökével.* <https://mta.hu/magyar-tudomanyosság-kulfoldon/interju-bitay-enikovel-az-eme-elnokevel-112326>, 2022. augusztus 10. MTA HTMT.

könyvtárainkban munkaterünk, hagyatékaink, aktáink, szabályzataink rendjére törekedtünk; folyó ügyeink, működésünk, feladataink, pályázataink rendszerének kialakításán dolgoztunk; hosszú távú működésünk biztosításához szükséges stratégia kidolgozásán munkálkodtunk. Fontosabb tevékenységek, megvalósítások, eredmények:

1. Könyvtárállományunk, hagyatékaink számbavétele, szortírozása.
2. Épületeink folyamatos karbantartása.
3. A munkafeltételek javítása: kutatáshoz szükséges eszközök beszerzése, adatbázisokhoz való hozzáférés biztosítása.
4. A jogi és peres ügyeink folyamatos és szakszerű intézése.
5. Az intézményközi együttműködések ápolása, újak kialakítása.
6. Az EME közérdekű ügyei, társintézmények támogatása; könyvadományok.
7. A tervezett programjaink megvalósítása, az ehhez szükséges pályázatok írása, lebonyolítása, elszámolása.

1. Könyvtárállományunk, hagyatékaink számbavétele, szortírozása

A 2022-ben elkezdett könyvállományunk, hagyatékaink számbavételét és szortírozását 2023-ban is folytattuk. A Müller-házban levő kb. 500 doboznyi szortírozott könyvhagyaték elhelyezése, megóvása, egyben tartása végett a kolozsvári Lucian Blaga Központi Egyetemi Könyvtárral állapodtunk meg, hogy mindezt náluk letétbe helyezzük, amíg erre megfelelő tárolóhelyet tudunk kialakítani (biztosítani). Az elszállítása is elkezdődött, ez több részletben fog megvalósulni, hiszen ezen helyiségek felújításra szorulnak, a termék mielőbbi kiürítése szükségszerűvé vált. A hagyatékgyűjtés és rendszerezés, illetve a meglévők számbavétele, feldolgozása, digitalizálása is folyamatos rendben zajlanak.

2. Épületeink folyamatos karbantartása

Az épületeink gondozása, karbantartása szintén folyamatos, erre minden évben elkülönített keretet biztosítunk. A 2023. év januárjában kisebb állagmegőrzési munkát végeztünk a Jordáky-ház könyvtár épületének tetőszerkezetén. Májusban a Rhédey-székház egyes szobáinak rég esedékessé vált kifestését végeztük el, ajtókat festettünk le.

3. A munkafeltételek javítása: eszközbeszerzés, adatbázisokhoz hozzáférés

Továbbra is biztosítjuk az adatbázisokhoz való hozzáférést a kutatók és könyvtárlátogatók számára. Az előadótermet új, performáns lézervetítővel szereltük fel, és két hordozható légkondicionáló berendezést is vásároltunk.

A Könyvtár és Információs Központunkat két darab nagy teljesítményű számítógéppel láttuk el, melyek a digitalizálási munkálatokat segítik elő és teszik hatékonyabbá.

A Magyar Tudomány Napja Erdélyben rendezvénysorozatunk hatékonyabb szervezése érdekében hordozható kivetítőt és fényképezőgépet vásároltunk.

4. A jogi és peres ügyeink

Az EME jogi természetű ügyeit tekintve, a 2023-as tárgyév kevésbé bizonyult mozgalmasnak a korábbiaknál: az egyesület ellen peres eljárás nem indult, és ilyen eljárás

megindítása sem volt szükséges. Az EME jelenleg aktív jogvitának csupán a Wass-ház visszaszolgáltatása kapcsán részese, amelyben párhuzamos szálon a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága előtt két (első esetben még 2017-ben, a második esetben 2022-ben kezdeményezett) és a romániai Legfelsőbb Semmítő- és Ítélszék előtt egy perben felperes. Utóbbi során, amelynek tárgyát rendkívüli perorvoslat képezi, 2023 decemberében került egy fellebbezés beterjesztésre a Semmítőszék nagykamarájához (öttagú bírói tanácsához). A Wass-ház kapcsán továbbá egy alkotmánybírói eljárás is folyamatban van: az alkotmányossági kifogás az EME kérelmének jóváhagyását követő felterjesztése után, a jelenleg az Alkotmánybíróság által kijelölt jelentéstevő bíró vizsgálata alatt áll, akinek jelentése még nem készült el, így abban tárgyalás mindeddig nem került kitűzésre.

A nem peres eljárások terén, az egyesület alapszabályzata 2023-ban nagymértékben átalakult, hogy a 2000. évi 26. sz. kormányrendelet módosításait követően, annak hatályos alakja által előírt feltételeknek megfeleljen, illetve, hogy az egyesület tevékenységének gördülékenysége biztosítva maradjon. Utóbb, az elnökség egyik tagjának sajnálatos elhalálózása miatt további, nem peres eljárásra került sor az egyesület iratainak napirendre hozása végett.

Az EME tulajdonában álló ingatlanok jogi helyzete rendezettnek mondható. A Napoca (Jókai Mór) u. 14. sz. alatti ingatlan esetén az EME és az ingatlan további társtulajdonosai között az ingatlan egyes közös elemeinek megosztása tűnik szükségesnek, amelynek előkészítése dokumentálódás formájában megtörtént, és amely eljárás várhatóan a folyó év során meg is kezdődik. A Lăcătușului (Lakatos) u. 3. sz. alatti ingatlan és a Moll-ház (Ion Ghica u. 12. sz. alatti ingatlan) jogi helyzete minden szempontból rendezett.

5. Intézményközi együttműködések, szakmai kapcsolatok

Az együttműködéseknek – a tudományos eszmecsere elengedhetlen keretként – továbbra is kitüntetett figyelmet szentelünk, és folyamatosan ápolni, bővíteni és gyarapítani törekszünk kapcsolatainkat régi és új partnerintézményeinkkel. Közös könyvkiadásra, digitalizálási projektek elősegítésére, közös szakmai és tudományos rendezvények megtartására, kutatási programok megvalósítására, kiadványcserére irányultak 2023-ban is a jelentősebb együttműködések.

2023-ban az EME legjelentősebb eseménye az MTA–EME kutatástámogatási és együttműködési megállapodás⁸ volt (amelynek előkészületei már az előző évben elkezdődtek, több alkalommal való személyes megbeszéléssel, egyeztetéssel), amely 2023. október 12-én az EME központi székházában, ünnepélyes keretek között zajlott. Az MTA legfontosabb partnerintézményünk, amellyel megalakulásunk óta jó kapcsolatot ápolunk. A 2023-as évben az MTA nagy figyelemmel kísérte tevékenységünket, három alkalommal személyes látogatással is megerősítette a közreműködés, támogatás komoly szándékát. Március 25-én az EME közgyűlésén Oberfrank Ferenc, az MTA Köztisztviselői Igazgatóság igazgatója vett részt, október 12-én az MTA hattagú küldöttsége, élén az MTA elnökével, Freund Tamással jött el a fentebb leírt ünnepi eseményre, majd november 18-án Kollár László Péter, az MTA főtitkára látogatta meg

8 | <https://www.eme.ro/hir/mta-eme-kutatastamogatasi-es-egyuttmukodesi-megallapodas>

intézményünket, illetve az ezt megelőző napon tartott plenáris előadást a MTNE-rendezvény megnyitóján.

Együtt a digitális kulturális örökségért, 2023. január 31-én hosszú távú együttműködési megállapodást kötött⁹ az EME és az ELTE vezetésével működő Digitális Örökség Nemzeti Laboratórium (DH-LAB). Az Erdélyi Múzeum-Egyesület vendége volt 2023. június 8-án Dupka György, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet igazgatója.¹⁰ November 9-én az EME-hez látogatott Szalay-Bobrovniczky Vince, a miniszterelnökség civil és társadalmi kapcsolatokért felelős helyettes államtitkára.¹¹

6. Az EME közérdekű ügyei, társintézmények támogatása; könyvadományok.

Az EME működésének feltételeit biztosítva, tervezett programjait megvalósítva, a lehetőségeihez mérten, mindezek mellett, segíti, közreműködik, támogatja a társintézmények tevékenységeit is. Előadóterme nyitott a társintézmények számára, bérmentesen használhatják a szabad időpontokban. Jó látni, hogy mennyi résztvevő, érdeklődő, aktív szervező fordul meg termeinkben, otthont adunk a társintézmények, partnerek programjainak: a Korunknak (Korunk Akadémia rendezvénynek), a Kolozsvári Társaságnak, a BBTE-nek, illetve a KMDSZ-nek. Könyvadományokat juttatunk el partnereinknek, könyvtáraknak, illetve különböző versenyek, események díjazásaként is.

7. A tervezett programjaink megvalósítása, az ehhez szükséges pályázatok írása, lebonyolítása, elszámolása.

2023-ban a tervezett programjainkat sikeresen megvalósíthattuk, hiszen ezekre összesen 33 pályázatot nyújtottunk be, amelyből 28 sikeres volt.

Rendezvények

2023-ban az EME összesen 85 rendezvénynek volt a házigazdája, ebből 23 A Magyar Tudomány Napja Erdélyben rendezvénysorozat keretében, 7 rendezvény a Kolozsvári Magyar Napokon, ezenkívül 8 konferenciára, számos szakosztályi, fiókegyesületi előadásra, könyvbemutatóra, kerekasztal-megbeszélésre is sor került.

Központi rendezvényeink, eseményeink közül az alábbiakban álljon itt néhány jellegzetesebb kiemelve:

Január 26-án tartottuk meg a hagyományos EME-könyvbemutatót a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ (MTA KIK) programja keretében. A könyvbemutatón az EME 2022-ben megjelent kiadványait ismerhette meg a budapesti közönség. A köteteket Biró Annamária felelős kiadó, Bitay Enikő elnök és Bogdándi Zsolt főtítkárral mutatta be. A könyvbemutatón Vékás Lajos, az MTA KIK kuratóriumának tagja mondott köszöntőbeszédet.

9 | <https://www.eme.ro/hir/egyutt-a-digitalis-kulturalis-oroksegert>

10 | <https://www.eme.ro/hir/dupka-gyorgy-a-karpataljai-magyar-muvelodesi-intezet-igazgatojanak-latogatasa>

11 | <https://www.eme.ro/hir/az-eme-hez-latogatott-szalay-bobrovniczky-vince-a-miniszterelnokseg-civil-es-tarsadalmi>

November 17-én került sor *A Magyar Tudomány Napja Erdélyben* rendezvény-sorozat nyitóünnepségére az EME és a KAB közös szervezésében. A hagyományokhoz híven a rendezvény fővédnöke a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) elnöke, Freund Tamás. Az ünnepi megnyitó és plenáris előadások mellett további 22 szakmai rendezvény gazdagította a tudományos fórumot az EME 7 szakosztálya és 3 fiókegysége szervezésében, valamint a temesvári és a partiumi szekció szervezésében. Idén összesen 542 szerző 366 előadása került bemutatásra, ezenkívül 7 könyvbemutatóra, 5 különböző díjátadásra, kerekasztal-beszélgetésekre és workshopokra is sor került. A rendezvények változatos képet mutattak téma, nagyságrend, helyszín és célközönség tekintetében, volt közöttük nemzetközi tudományos konferencia, tudomány-népszerűsítő rendezvény, illetve emlékkonferencia is. Tizennégy rendezvény Kolozsváron, nyolc más településen zajlott (2 Csíkszeredában, 1 Gyergyószentmiklóson, 2 Marosvásárhelyen, 1 Sepsiszentgyörgyön, 1 Temesváron és 1 Nagyváradon). Az összes rendezvény személyes jelenléttel volt megszervezve, egy rendezvény pedig hibrid formában.¹² A gazdag programkínálat a rendezvény programfüzetében olvasható.¹³ Médiapartnereink, a Szabadság és a Krónika napilapok is közöltek beharangozót, a Szabadság pedig cikket és fényképes beszámolót is.¹⁴

Az EME 2023. augusztus 15–20. között 7 rendezvénnyel járult hozzá a *14. Kolozsvári Magyar Napok* programkínálatához. A szakosztályok változatos tematikájú programokat szerveztek. Telt házas tudományos előadásokra, kerekasztal-beszélgetésekre, emlékülésekre, kiállításra, könyvbemutatókra került sor. Legfrissebb kiadványaival kiadónk is a jelen volt a könyvutcaban, a könyvvásáron¹⁵. Nagyszámú közönséget vonzott Gaal György *A kolozsvári országos Karolina Kórház* című kötetének bemutatója¹⁶. Az EME Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztálya, Albert Júlia közreműködésével, verses matinét¹⁷, Réman Zsófia fuvolaművésszel pedig zenés matinét¹⁸ szervezett, valamint társszervezésében Petőfi születésének 200. évfordulója alkalmából *PETŐFI 200 az Erdélyi Nemzeti Történeti Múzeumban* címmel szerveztek megemlékező ülést, tárlatbemutatóval az Erdélyi Nemzeti Történeti Múzeumban.¹⁹ Az EME Természettudományi Szakosztályának szervezésében *Egészségünk* címmel két kerekasztal-megbeszélésre kerül sort 2-2 előadással²⁰, a Műszaki Tudományok Szakosztálya szervezésében folytatódott az ipartörténeti sorozat a kolozsvári bőr- és cipőgyár emlékei címmel, amely esemény kiállítással egybekötött előadásokkal és kötetlen beszélgetésnek adott helyet az egykori alkalmazottak és érdeklődők

12 | <https://www.eme.ro/mtne2023>

13 | <https://eme.ro/sites/default/files/inline-files/MTNE%20programfuzet%202023%20v.pdf>

14 | <http://szabadsag.ro/-/tudomanynap-erdelyben-is-tobb-mint-husz-rendezvennyel>, <http://szabadsag.ro/-/magyar-tudomany-napja-erdelyben-22-alkalommal>, <http://szabadsag.ro/-/bitay-eniko-fontosnak-tartjuk-a-tudomanyos-eletet>, <https://kronikaonline.ro/erdelyi-hirek/kiemelten-figyelfiatal-kutatokra-az-erdelyi-tudomanyossag-n-szamos-szakteruletet-fed-le-a-heten-kezdodo-a-magyar-tudomany-nap#>

15 | <https://www.eme.ro/esemeny/14-kmn-konyvutca>

16 | <https://www.eme.ro/esemeny/14-kmn-gaal-gyorgy-a-kolozsvari-orszagos-karolina-korhaz-cimu-kotetenek-bemutatoja>

17 | <https://www.eme.ro/esemeny/14-kmn-verses-matine-albert-julia-versmusora>

18 | <https://www.eme.ro/esemeny/14-kmn-zenes-matine-remman-zsofia-fuvolamuvesszel>

19 | <https://www.eme.ro/esemeny/14-kmn-petofi-200-az-erdelyi-nemzeti-torteneti-muzeumban>

20 | <https://www.eme.ro/esemeny/14-kmn-egeszsegunk-kerekasztal-beszelgetesek-i>

részére.²¹ A Központi Egyetemi Könyvtár társszervezésében *A mi Petőfink* címmel tudományos tanácskozás és kiállításmegnyitó volt a Lucian Blaga Központi Egyetemi Könyvtárban március 10-én.²²

Tagság

2023-ban 131 új tag lépett be Egyesületünkbe. 2023. március 25-án az Erdélyi Múzeum-Egyesület közgyűlésén az EME alapító tagjainak sora öt személlyel gyarapodott: Forgó Zoltán, Hegyi Géza, Pál Judit, Sipos Emese és W. Kovács András.²³ 2023-ra 605 egyesületi tag fizette ki a tagdíját.

Kiadványok

Az egyesület kiadója 2023-ban is kiterjedt és eredményes tevékenységet folytatott. A tudományos periodikák és konferenciakiadványok megjelentetése mellett számos önálló kötetet is közreadott.

Kiadványaink mérlege 34 kötet: 20 könyv (10 önálló és 10 sorozatban megjelent kötet), 8 folyóiratszám (4 *Erdélyi Múzeum*, 2 *Acta Materialia Transylvanica*, 2 *Orvostudományi Értesítő különszáma*), valamint 6, más kiadóval közösen megjelentetett kötet.²⁴

Szakosztályok/ Fiókegyesületek/ Ifjúsági szakcsoportok

Az EME hét szakosztálya és hét fiókegyesülete fontos szerepet tölt be az egyesület tudományos életének szervezésében: tudományos tanácskozásokat, konferenciákat, tudomány-népszerűsítő rendezvényeket szerveznek (könyvbemutatók, előadás-sorozatok), illetve a kutatási eredményeiket az EME kiadványaiban is népszerűsítik. Az egyes szakosztályok tagsága a múlt évben is gyarapodott fiatal kutatókkal, egyetemi hallgatókkal, doktoranduszokkal, akik aktívan bekapcsolódtak az egyesület tevékenységébe, s a tapasztalt egyetemi oktatók, kutatók irányítása alatt hozzájárulnak intézményünk tudományos életéhez, eredményeihez. A tevékenységük beszámolójának gyűjtése folyamatban van, ezek elérhetőek lesznek az EME honlapján. Eddig csupán 2 szakosztály tartotta meg a közgyűlését, a február 26-i választmányi ülésig a többi is megszervezi.

Egyesületünk 2023-ban is felkarolta, támogatta és ösztönözte a tudományos utánpótlást biztosító szakmai műhelyeket és az azok által tömörített, tudományos tevékenységre vállalkozó diákságot: a *Kolozsvári Magyar Történezhallgatók Egyesület* (KOMATE), valamint a *Kolozsvári Műszakis Klub* (KMK) működését.

21 | <https://www.eme.ro/muszaki/esemeny/14-kmn-kolozsvar-xx-szazadi-ipartortenetenek-emlekei-xv-a-kolozsvari-bor-es>

22 | <https://www.eme.ro/esemeny/a-mi-petofink-tudomanyos-tanacskoz-as-es-kiallitas-a-lucian-blaga-kozponti-egyetemi-konyvtarban>

23 | <https://www.eme.ro/hir/az-eme-uj-alapito-tagjai>

24 | Bővebben lásd az elnöki beszámoló 1. mellékletét: <https://eda.eme.ro/handle/10598/33890>

Kutatóműhelyek

Az EME támogatja azon tudományos műhelyek tevékenységét, melyek összhangban vannak célkitűzéseivel. Továbbra is helyet biztosítunk székházunkban a Pósta Béla Egyesületnek, amely a romániai magyar régészek reprezentatív szervezete. Szintén az EME székháza ad otthont a Radó Ferenc Matematikaművelő Társaságnak, amely rendszeresen jelentet meg matematikai szaklapot.

Kutatások

Az EME által fenntartott és működtetett Jakó Zsigmond Kutatóintézet tevékenysége (12 belső tudományos munkatárssal) az előzetesen rögzített céloknak és terveknek megfelelően haladt.

Az Intézet belső munkatársai történeti, irodalomtörténeti, nyelvészeti, írástantropológiai, eszmetörténeti és technikatörténeti kutatásokat végeztek. Kutatási programjaik szorosan kapcsolódnak az erdélyi magyarság történetéhez, kultúrájához és fejlődéséhez (főleg történeti és nyelvészeti források feltárása által), munkájuk révén a Jakó Zsigmond, Szabó T. Attila és Tonk Sándor által kijelölt vonalon haladnak.

Az EME 2023-ban összesen 45 kutatási programot működtetett (16 a belső munkatársak révén, 2 a szakosztályok által és 15 külső kutatási programmal, ugyanakkor a 2023-as évből 2023-ra átnyúlt 12 kutatási program). Tehát az EME 2023-ban 45 kutatási programot működtetett 12 főállású és 88 külső munkatárs révén.²⁵

Könyvtár/ Kézirattár

A Rhédey-házban levő központi könyvtárunkat 2023-ban 133 regisztrált olvasó látogatta. Az elmúlt év során 305 könyvet és folyóiratot vettünk leltárba. A Lőrinczi-ház könyvtárában több mint 600 könyvet katalogizáltunk. A Jordáky-könyvtárban 13 regisztrált olvasó volt, és 115 új kötettel gazdagodott. 26 személy/intézmény fizetett elő az Erdélyi Múzeum folyóiraatra. Az év elején leltároztuk az EME saját kiadványainak raktáron lévő példányait, az elmúlt öt év vastartalékát dobozokba csomagoltuk, és a Moll-ház kiürült garázsába szállítottuk.

Az elmúlt év folyamán az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadványaiból 1575 kötetet ajándékoztunk vagy tiszteletpéldányként adtunk át különböző intézményeknek, iskoláknak és vendég előadóknak, valamint a szerzőknek. Cserepartnereinknek 587 kiadványt postáztunk, adtunk át személyesen vagy megbízott személy által.

2023-ban a kiadványainkkal részt vettünk a Csíkszeredai Könyvvásáron, a 94. Ünnepi Könyvhéten Budapesten, a Sepsiszentgyörgyön tartott Sepsí Book Könyvvásár és Kortárs Irodalmi Fesztiválon, júniusban a 11. Kolozsvári Ünnepi Könyvhéten,

²⁵ | Az EME 2023-as évi kutatási programok az elnöki beszámoló 2. mellékletében található: <https://eda.eme.ro/handle/10598/33890>

augusztusban pedig a 2023-ban megjelent köteteinkkel gazdagítottuk a Kolozsvári Magyar Napok alkalmából szervezett könyvvásár kínálatát, ahol az EME kiadványai igen nagy érdeklődésnek örvendtek.

Tavaly gyűjteményünk néhány értékes adománnyal gyarapodott: Tóth Sándor (1913–2007) matematikatörténész hagyatéka (kéziratok, szakmai levelezés, egyetemi jegyzetek, anyaggyűjtés, kéziratári anyagról készült másolatok, 9 irattartó doboz, Szócs Sándor Attila révén), Simon Katalin történelemtanárnő adományából pedig gyászjelentések, egyetemi leckekönyv, munkakönyv, különböző igazolások és oklevelek kerültek gyűjteményünkbe. Jancsó Katalin a kézdivásárhelyi Konrádi orvoscsalád iratainak egy kisebb töredékét adta be, az adományokat köszönjük.

Digitalizálási programok – az Erdélyi digitális adattár – az EME elektronikus könyvtára

Az Erdélyi digitális adattár (EDA)²⁶ bővítése, fejlesztése 2023-ban is folytatódott. Az új, frissített munkafelületre átállás után az adatbázisba feltöltött tételek száma összesen 33.460, amelyből még nem minden tétel nyilvános.

Az év során megjelent folyóiratok, kötetek, események plakátjai, dokumentumai, kiadványok, beszámolók felkerültek az EDA-ba. A saját kiadványaink feltöltése mellett további hagyatékok átvételére került sor, és a korábban átvett anyagok digitalizálása is folytatódott. Több eszköz beszerzésével a tárhely mérete is megnövekedett, így biztosítva az adatok biztonságos tárolását. Technikai feldolgozás alá került több személyes hagyatékmár digitalizált anyaga, ezek metaadatolása is egyidejűleg zajlik. Az elmúlt évben sor került az EDA Nagyjaink, Tudósportrék mappák bővítésére is.

A 2023-as évben folytatódott Pálffy Károly mérnök fotóalbumainak digitalizálása. Számszerűen 8 album, több mint 820 felvétel lett digitalizálva. Renner Zsuzsannától, az egykori Renner-cipőgyár örökösétől átvettünk többdoboznyi hagyatékmár, melyek fotókat, dokumentumokat tartalmaznak, összesen 67 db összefoglaló tételt. A Kolozsvári Magyar Napokon a Renner-cipőgyárhoz tartozó emlékek közül 96 új tétel került digitalizálásra, amelyet az egykori alkalmazottak hoztak be. Kolozsváry Zoltán mérnök (10 db album és egy mappa negatív) emlékei kerültek hozzánk feldolgozásra. Finta Gyula matematikatanár és felesége, Halay Hajnal rajztanár és képzőművész hagyatékát digitalizáltuk, több mint 820 fotót, 162 színházi jelmeztervet, grafikát, amelyet fiuk, ifj. Finta Gyula bocsátott rendelkezésünkre. Ezek metaadatolása és az EDA-ba való feltöltése még hátravan.

Az év során Lőrincz László biológus, muzeológus fényképei és negatívjai kerültek hozzánk (4 db doboz, negatívok 1954–1965 közötti, grafikák és dokumentumok). Tovább folytatódott Müller Ádám fotóanyagainak digitalizálása és feldolgozása (108 db felvétel.) Ezek metaadatolása és az EDA-ba való feltöltése még hátravan.

Elkezdtek Asztalos Sándor több mint ezer tételből álló fotóhagyatékának digitalizálását. Az általa készített portréfotókon 278 közismert erdélyi személyiség szerepel.

26 | Elérhetősége: <https://eda.eme.ro/>

2023 júliusában Sebe Ákos néprajzkutató, helytörténész hagyatékát digitalizáltuk, amely egy, a Nyárádmentével foglalkozó, meg nem jelent monográfiát, valamint ehhez kapcsolódó fényképeket is tartalmaz.

A 2022-ben elkezdett, Kiss Andrásal kapcsolatos, az Egyesületet érintő dokumentumok beszkenelése után, idén folytattuk a Kiss Andrásról szóló irodalomnak a begyűjtését, feldolgozását, ezek metaadatolását és az EDA-ba való feltöltését.

Sor került a Martin Lajos-hagyaték 271-es témaanyagjának utolsó tételeinek a digitalizálására, feldolgozására és metaadatolására. Számszerűsítve ez 60 tételt jelent. A teljes hagyaték, 264-es és 271-es témaanyagjának a feltöltése az EDA-ba ezután fog következni, ez összesen 657 tételt jelent, melyek adatainak ellenőrzése még hátra van.

Szakmai képzések, szakmai tábor

A szakmai képzések forráshiány miatt 2023-ban is csupán az Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztály immár hagyományossá vált kreditpontos képzései által valósultak meg, melyeket az Orvosi Kamara is elismert:

- | XXIX. családorvosi továbbképző konferencia, 2023. március 24–25., Székelyudvarhely
- | XXXI. tudományos ülészak, 2023. április 20–22., Csíkszereda
- | HARGITA MEGYEI GYÓGSZERÉSZNAPOK, 2023. október 13–14., Székelyudvarhely
- | MTNE 2023 XXV. erdélyi orvosnapok 2023. november 11–12., Csíkszereda

Immár XXII. alkalommal szervezte meg a Műszaki Tudományok Szakosztálya a *technikátörténeti alkotótábort*.²⁷ 2023. augusztus 24–27. között az aranybányák, aranybányászat nyomába eredtek, bejárva Nagybánya és környékét (Felsőbánya és Kapnikbánya).

Az EME működtetése 2023-ban

Az EME integrált tudományos keretintézményként működik. A több pilléren működő intézményt oly módon kívántuk megerősíteni, hogy a meghatározó részlegei élére felelős vezetőt nevezünk ki. Mint ismeretes, a kiadónk élén már 2010 óta Biró Annamária áll, aki szakszerűen működteti ezt az intézményrészleget. 2023-ban két további részlegünket kívántuk megerősíteni, felelős vezetőt az élére állítani.

Bogdándi Zsolt történész szeptember 1-től a Jakó Zsigmond Kutatóintézet élére kapott kinevezést.²⁸ Az új igazgató feladata a belső kutatási projektek és a külső kutatási programok koordinálása, illetve az ezek működéséhez szükséges forráslehetőségek feltárása, lehívása. Bogdándi Zsolt az EME főtitkára, valamint a *Források és*

27 | <https://www.eme.ro/esemeny/xxii-technikatorteneti-alkototabor-az-aranybanyak-nyomaban>

28 | <https://www.eme.ro/jzski/hir/bogdandi-zsolt-tortenesz-lett-a-jako-zsigmond-kutatointezet-igazgatoja>

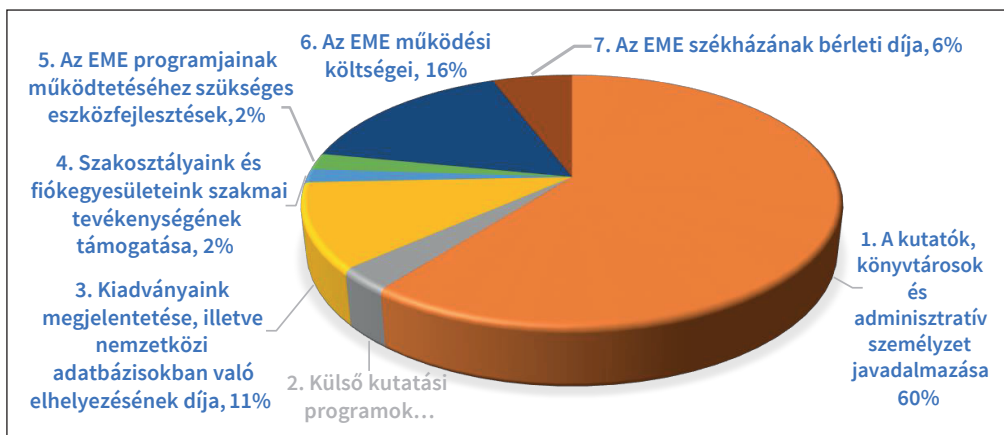
adattárak Erdély középkori és kora újkori történetéhez című hosszú távú forráskutatási projekt vezetője, melyet a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával végeznek a kutatóintézet történészei. Ugyancsak szeptember 1-től kapott kinevezést Tóth Orsolya filmes szakember a Könyvtár- és Információs Központ élére.²⁹ Az új vezető felügyeli az EME könyvtáraihoz, kézírattárához, az Erdélyi digitális adattárhoz tartozó munkálatokat. Ő felel a különféle szolgáltatóknál megrendelt digitális adatbázisokért, az EME-honlap fejlesztéséért és az elektronikus katalógus fejlesztéséért is.

Az EME mint regionális tudásközpont működtetése

Az előző években bevált stratégiatervek szerint működtetett intézményünkben hét fontos támogatási modulban szerveztük a működésünk forrástámogatását. 2023-ban is ezt a rendet követtük.

1. A kutatók, könyvtárosok és adminisztratív személyzet javadalmazásának biztosítása (belső munkatársak).
2. Külső kutatási programok támogatása (külső munkatársak kutatási ösztöndíja).
3. Kiadványaink megjelentetése, illetve nemzetközi láthatóságának, elismerésének elősegítése (indexelése rangos adatbázisokban), folyóiratok és sorozatok adatbázisokban való elhelyezésének díja (De Gruyter–Sciendo).
4. Szakosztályaink és fiókegyesületeink szakmai tevékenységének támogatása.
5. Az EME programjainak működtetéséhez szükséges eszközfejlesztések: kutatáshoz korszerű mérőberendezések és számítógépes infrastruktúra fejlesztések.
6. Az EME működési költségei.
7. Az EME központi székházának bérleti díja.

Az EME kiadásainak eloszlását 2023-ban az alábbi grafikon szemlélteti.

29 | <https://www.eme.ro/hir/toth-orsolya-filmes-szakembert-neveztek-ki-a-konyvtar-es-informacios-kozpont-igazgatojava>

Pályázatok, a programok működtetésének forrásai

Akárcsak az előző években, a támogatásaink formája kéttípusú: normatív, illetve programok támogatása. Külön keretként 2023-ban is, kormányrendelet alapján, a Bethlen Gábor Alapkezelőn keresztül részesültünk támogatásban a Regionális tudásközpont fejlesztésére és működtetésére.

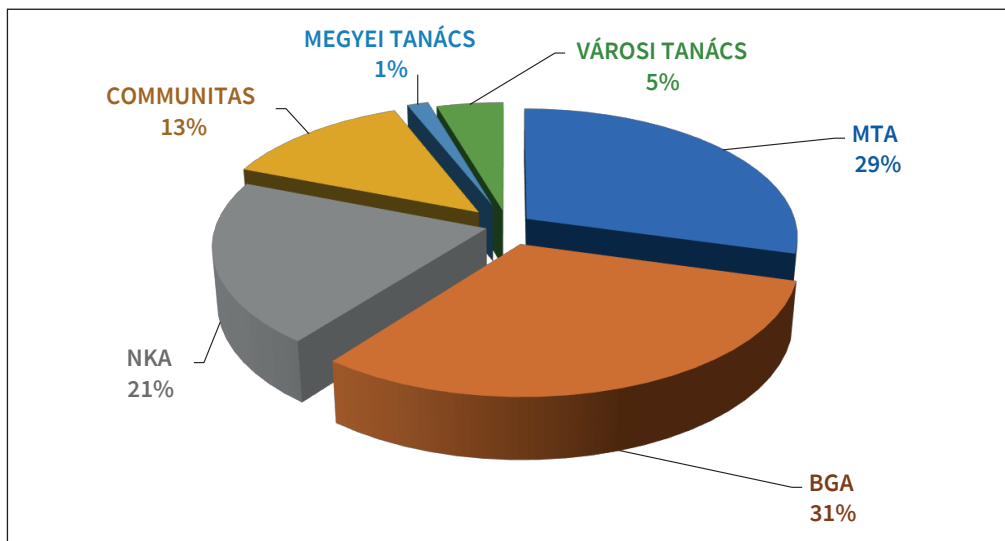
Az előző évekhez hasonlóan normatív támogatást ítélt meg számunkra a Magyar Tudományos Akadémia (MTA), illetve az RMDSZ Ügyvezető Elnöksége.

A pályázott programtípusok 2023-ban: működés, könyvkiadás, kutatás, rendezvények (konferencia, emlékülés, vándorgyűlések, szakmai tábor).

Pályázatok útján hazai forrásokat pályáztunk (*Kolozsvári Városi Tanács, Kolozs Megyei Tanács, Communitas Alapítvány*), illetve magyarországi forrásokat hívtunk le (MTA, miniszterelnökség: Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. (BGA), Nemzeti Kulturális Alap (NKA), Erdély Öröksége Alapítvány).

2023-ban összesen 33 pályázatunk volt, melyből 28 sikeres pályázat (normatív, működés, rendezvények, nemzetközi konferenciák, könyvkiadás, kutatás, szakmai tábor, képzés).

2023-ban a programok működtetésének forrásai %-ban

Köszönet

A 2023-as év eredményei csakis az önzetlen támogatók és az elkötelezett munkatársak révén valósulhattak meg, ezért köszönetet mondok mindazoknak, akik bármilyen formában támogatták az EME működését, tevékenységét.

Zárszó

2023-ban az MTA-EME Nemzeti Program kutatástámogatás és együttműködés aláírásakor egy történelmi pillanatnak lehettünk tanúi, hiszen az MTA nem alanyi jogon kijáróként nyújtja a partnerség jegyében a támogatást, hanem projektszerűen, amely kalkulálható, szakmailag követhető, az eredményes kutatások pedig a nemzetközi rendszerbe is illeszkedők. Mindezzel ösztönzi az itthon maradáást, a romániai magyar kutatást, egyben lehetőséget is nyit (a projekt által) a szükségszerű utánpótlás-nevelésre, s mindemellett az intézményépítéshez is hozzájárul: segíti az EME-t mint hiteles közeget az erdélyi magyar tudományművelés fenntartásában.

Ahol tudás van, ott tudományos eredmény is, s ahol ezen eredményes kutatások születnek, az az intézmény stabil, hiteles és biztos alappal rendelkezik az újabb tudósgeneráció termeléséhez is.

Kolozsvárott, 2024. január 19.

Bitay Enikő,
az EME elnöke